

Litteraturpolicy för Bläddra, KB:s läsapp för nationella minoritetsspråk

Syfte med litteraturpolicyn

Litteraturpolicyn är ett strategiskt underlag för inköp och litteraturhantering för alla som arbetar med innehållet till Bläddra, Kungliga bibliotekets (KB) läsapp för nationella minoritetsspråk. Policyn ger övergripande och långsiktig vägledning för innehållsarbetet och fungerar som ett konkret stöd i urvalsprocessen. Den ger också information till de som arbetar med att förmedla tjänsten, liksom till de som använder läsappen. Policyn utgår från styrdokumenterna i bilaga 1.

Vad är Bläddra?

Bläddra är en digital bibliotekstjänst för nationella minoritetsspråk, i form av en läsapp, som är tänkt att innehålla e-böcker och e-ljudböcker på de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Läsappen innehåller både vuxen- och barnböcker, såväl romaner som faktaböcker. Alla som befinner sig i Sverige har fri tillgång till läsappen och dess innehåll. Appen finns för nedladdning från App Store och Google Play. Bläddra utvecklas successivt och språk och funktioner tillkommer efterhand.

Syfte med Bläddra

Bläddra ska möjliggöra likvärdig tillgång till litteratur på de nationella minoritetsspråken i hela landet samt stärka de nationella minoriteternas och urfolkets demokratiska rätt till delaktighet och tillgång till sin kultur och sitt språk. Läsappen ska bidra till revitaliseringen av de nationella minoritetsspråken genom att möjliggöra ett ökat läsande. Den ska fungera som ett verktyg för folk- och skolbiblioteken att uppfylla sitt litteratur- och läsfrämjande uppdrag till minoriteterna, men samtidigt är det viktigt att betona att appens innehåll är ett komplement till bibliotekens mediasamlingar, inte en ersättning. Att litteraturen når ut är också en förutsättning för en ökad litterär produktion på de nationella minoritetsspråken.¹

Målgrupp

Enligt bibliotekslagen ska det svenska biblioteksväsendet ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken. Bläddra riktar sig till läsare som vill läsa på något av de nationella minoritetsspråken. Primär målgrupp för apputvecklingen är fritidsläsande vuxna och ungdomar. Tröskelläsare och förmedlare ses som sekundära målgrupper.² Litteratururvalet görs för fritidsläsande barn, ungdomar och vuxna, vana läsare så väl som tröskelläsare.

---

¹ *Projektbeskrivning: Utveckling av läsapp på Sveriges nationella minoritetsspråk*, Kungliga biblioteket, Dnr KB 2019-484.

² Fritidsläsare är personer som kan och vill läsa på sitt språk och som läser på sin fritid utifrån eget intresse. Tröskelläsare är personer som inte kan tala/läsa på minoritetsspråket, eller som har begränsade kunskaper, men som kan detta på svenska. Förmedlare är personer som förmedlar läsning till läsarna, till exempel bibliotekarier, modersmållärare, föreningar och föräldrar.

Organisation och samverkan

KB är huvudman för Blåddra. Appen finansieras via KB:s anslag och KB håller i apputveckling samt urval och avtal för litteraturen som tillgängliggörs. KB samarbetar med bibliotek, organisationer för Sveriges nationella minoriteter och relevanta myndigheter samt ett nätverk av specialister inom språk och litteratur, för att lyckas med arbetet att tillgängliggöra litteratur på de nationella minoritetsspråken.

Utgångspunkter för litteraturpolicyn

Den litterära berättelsen har grundläggande betydelse för målgruppens möjlighet att utveckla sitt språk och verka i samhället på sina egna villkor. Därför är det viktigt att Blåddra främjar intresse för litteratur och läsning. Med e-medier ökar litteraturens tillgänglighet och möjligheten för läsaren att anpassa sin biblioteksanvändning efter personliga förutsättningar. Detta gäller i synnerhet personer med särskilda behov på grund av funktionsnedsättningar.

Det är viktigt att tjänsten utvecklas i samråd med målgruppen och att litteraturen tillgängliggörs i dialog med representanter för läsarna och utifrån läsarnas önskemål och behov. Behoven kanaliseras bland annat genom resursbiblioteken till KB.

Blåddra står för åsikts- och yttrandefrihet och ska främja det demokratiska samhället med ett allsidigt utbud. Det är viktigt att litteratursamlingen i Blåddra också speglar Sveriges nationella minoriteter, deras språk och kulturer.

Riktlinjer för urval och inköp

Litteraturen i Blåddra ska fungera som ett digitalt komplement till bibliotekens fysiska bestånd av litteratur på de nationella minoritetsspråken. KB strävar efter ett välbalanserat och relevant bestånd på de etablerade varieteterna av de nationella minoritetsspråken i läsappen. Genom litteraturinventering, samverkan och omvärldsbevakning utvecklas beståndet kontinuerligt.

Primär målgrupp för Blåddra är fritidsläsaren och vi eftersträvar en mångsidig samling som erbjuder något för alla som talar och läser på de språk som finns representerade. Det gäller oavsett ålder, kulturell tillhörighet, könsidentitet, utbildningsnivå, läsvana och funktionsmöjligheter hos våra användare. Blåddra vill erbjuda en samling av e-böcker och ljudböcker med både bredd och djup för att inspirera till läsning och främja språkutveckling.

- **Format:** e-böckerna ska ha formatet epub3 och ljudböckerna formatet mp3 och ambitionen är att filerna ska uppfylla tillgänglighetsdirektivets krav så att böckerna är tillgängliga för så många som möjligt.
- **Område:** appen tillgängliggör primärt material från Sverige, men material från andra länder kan bli aktuellt när det inte går att erbjuda ett relevant utbud med enbart svenska utgivare.
- **Metadata:** appen hämtar metadata från Libris, de svenska bibliotekens gemensamma katalog. För att titeln ska komma med i appen krävs en uppdaterad Librispost.
- **Språk:** appen kommer endast innehålla böcker på de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. När det finns flera varieteter av ett språk prioriterar vi de varieteter som har en antagen ortografi i Sverige och/eller är etablerade i landet, samt har litteratur utgiven i Sverige att tillgängliggöra. Vid urval av litteratur på olika varieteter prioriteras att erbjuda lite material på så många varieteter som möjligt framför att fylla på en varietet i taget.
- **Språklig kvalitet:** ambitionen är att all litteratur i appen ska följa etablerad grammatik och ortografi. När sådana inte finns gäller Språkrådets rekommendationer. Ibland saknas samsyn om korrekt grammatik och ortografi. KB är inte en språkvårdande myndighet och tar inte

ställning vad gäller grammatik och ortografi när rekommendationer saknas. Det kan också råda stor brist på litteratur. Det gör att vi i vissa fall kan föredra att sänka den språkliga ambitionen hellre än att läsarna blir utan litteratur.

- **Litterär kvalitet:** ambitionen är att appen ska innehålla goda berättelser med bred variation. Dock gäller även här att utbudet kan vara så litet att kvantitet blir en kvalitet i sig.
- **Skönlitteratur:** ett varierat bestånd med olika genrer och en blandning av äldre och nyare litteratur. Vi tillämpar ett breddat litteraturbegrepp utifrån de nationella minoriteternas litteraturtradition med t.ex. jojk och muntligt berättande.
- **Facklitteratur:** ämnesmässig bredd, med varierande svårighetsgrad som representerar ett allmänt intresse, till stöd för det livslånga lärandet och nöjesläsning. Kurslitteratur och läromedel är inte prioriterade, men kan komma ifråga.
- **Barn- och ungdomsböcker:** ett brett urval bestående av både skön- och facklitteratur. Vi vill väcka läslust, ge läsoplevelser och stimulera språkutvecklingen hos barn och ungdomar och deras föräldrar.
- **Originalspråk och översättningar:** litteratur på originalspråk är högst prioriterat och viktigt för kulturell identifiering, men översättningar kan bidra till ett större utbud och att läsarna kan ta del av svensk litteraturkanon på sitt eget språk. Detta gäller både barn och vuxna.
- **Fritt, icke upphovsskyddat material:** fritt tillgänglig litteratur som bedöms vara intressant för målgruppen införlivas i samlingen.
- **Litteratur med parallelltext:** stödjer tröskelläsare och ska erbjudas när det är möjligt.
- **Lättläst litteratur:** stödjer tröskelläsare och ska erbjudas när det är möjligt.

För att innehållet i appen ska bli så intressant och givande som möjligt krävs aktiv kuratering där materialet ges relevant kategorisering och gruppering. Material ska väljas in utifrån vad som redan finns i appen så att utbudet blir så brett och relevant som möjligt. I takt med att utbudet ökar kan det också bli aktuellt att plocka bort sådant material som språkligt eller innehållsmässigt inte lever upp till satta kriterier.

Bilaga 1: Styrdokument

Litteraturpolicyn för Bläddra utgår från följande styrdokument, som ger ett tydligt stöd för att KB genom en digital tjänst tillgängliggör allmänlitteratur på de nationella minoritetsspråken.

Uppdrag till Kungl. biblioteket om stärkt samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet
”I uppdraget ingår även att bidra till den långsiktiga utvecklingen för vissa nationella digitala bibliotekstjänster för prioriterade målgrupper enligt bibliotekslagen (2013:801), som exempelvis [...] de nationella minoriteterna.” Bläddra nämns som ett exempel på en nationell, digital bibliotekstjänst som hjälper kommunerna i uppgiften att tillhandahålla likvärdig biblioteksverksamhet för alla genom att erbjuda litteratur på nationella minoritetsspråk. (2022-04-22)

Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022-2025
I ”Delmål – En mer likvärdig tillgång till digitala bibliotekstjänster” lyfts att digitala bibliotekstjänster är ett mycket värdefullt verktyg för att bidra till en mer likvärdig tillgång till bibliotekstjänster över hela landet och att ”KB:s arbete med att erbjuda litteratur på nationella minoritetsspråk genom tjänsten Bläddra ska fortsätta.” (2022-04-22)

Uppdrag Ku2020/02691 Uppdrag till Kungl. biblioteket om nationella minoriteters bibliotek
Viktiga delar i detta är utveckling och drift av nationella resursbibliotek och Kungl. bibliotekets arbete med nationella digitala bibliotekstjänster för att stötta läsfrämjande och medieförsörjning på de nationella minoritetsspråken. (2020-12-17)

Förordning (2008:1421) med instruktion för Kungliga Biblioteket
Det ingår i KB:s uppdrag att ”ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det nationella biblioteksväsendet i enlighet med 18§ bibliotekslagen (2013:801)” och att ”verka för utveckling och samordning av digitala tjänster inom det allmänna biblioteksväsendet”.

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna
I del III, artikel 27 står: ”I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, skall de som tillhör sådana minoriteter inte förvägras rätten att i gemenskap med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, bekänna sig till och utöva sin egen religion och använda sitt eget språk.”

Språklagen (2009:600) och Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk
Enligt språklagen så ska det allmänna främja de nationella minoriteternas och urfolket samernas möjligheter att behålla och utveckla sitt språk och sin kultur i Sverige.

De nationella minoriteternas rättigheter har ytterligare tydliggjorts i den utökade lagstiftningen som trädde ikraft i januari 2019. Det allmännas ansvar att förenkla och förbättra möjligheterna för språkbärarna att lära sig sitt språk och upprätthålla det förtydligas. Enligt 5§ ska myndigheter också ”ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor.”

Bibliotekslag (2013:801)
Enligt 2§ ska alla bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet ”verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.” Lagen fastställer sedan i 5§ att det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken.

Läsa för livet: Prop. 2013/14:3.
De av Riksdagen 2013 antagna nationella målen för politiken för litteratur- och läsfrämjande fastställer KB:s allmänna uppdrag kring läsfrämjande i egenskap av statlig myndighet. I

kommittédirektiv 2016:78, *Läsfrämjande insatser i och utanför skolan*, sammanfattas hur statliga myndigheter ska tolka de nationella målen:

”Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. [...] De nationella målen för litteratur- och läsfrämjande ska vara styrande för de statliga myndigheternas arbete. De ska även inspirera och vägleda kommuner och landsting samt inspirera aktörer i det civila samhället.”